

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 1.

Koosolek 1. juulil 1917 kubermangu lossi Valges saalis,
Tallinnas, Toompeal.

Koos olivad järgmised maanõunikud:

Harjumaalt: Aadu Aadu p. Birk, Jaan Aadu p. Temant, Julius Juhani p. Reintam, Jüri Reinu p. Vilms, Nikolai Jaagu p. Kõstner.

Järvamaalt: Konstantin Jaagupi p. Päts, Peet Juhani p. Johanson ja Paidelinna poolt Aleksander Danieli p. Veiler.

Läänemaalt: Juhan Juhani p. Kalm, Aleksei Aleksi p. Palm, Hans Gustavi p. Põhl.

Pärnumaalt: Juhan Hansu p. Lasn, Hans Jüri p. Roos, Christjan Matsi p. Arro.

Saaremaalt: Timotheus Georgi p. Kuusik, Victor Aleksandri p. Neggo, Ioann Dionisiuse p. Koort.

Tartumaalt: Jaan Madise p. Raamot, Hugo Gustavi p. Reiman, Mart Jaani p. Kiirats, Jaan Jaani p. Tõnisson, Aleksander Juhani p. Podrätshik, Hans Hansu p. Kruus, Rudolf Joosepi p. Jaska.

Viljandimaalt: Andres Andrese p. Kurrikoff, Anton (Hans) Jaani p. Piip, Karl Mihkli p. Grau, Karl Hansu p. Baars, Aleksander Antoni p. Ennemuist.

Virumaalt: Julius Jüri p. Seljamaa, Herman Juhani p. Kask, Artur Hansu p. Vallner, Karl Juhani p. Saral, Tiido Juhani p. Laur, Anna Kaarli t. Leetsmann.

Võrumaalt: August Jaani p. Kohver, Juhan Peedu p. Kurvits, Volrad Gustavi p. Mikkel Saar, Villem Jaani p. Masik.

Puudusivad: Läänemaalt: Hans Hansu p. Riberg, Pärnumaalt: Juhan Juhani p. Januson, Võrumaalt: Karl Friedrichi p. Ast.

Kutsutud võrarestest olivad ilmunud: Peeter Suure kindluse komandant P. N. Ljeskov, rüütelkonna asemik J. N. Hagemeister.

Koosolekul viibisivad Eesti kubermangu komissar J. Poska ja tema abi J. Jaakson ja kreisi komissarid, kes avamise päeval Tallinnas juhtusivad olema.

Publikumi ruumides viibis palju rahvast pealtkuulajatena.

Eesti kubermangu Ajutise Maanõukogu koosoleku avas kubermangu komissar J. Poska kell 1 päeval.

1. Tervitused.

Herra Poska pidas järgmise tervitusekõne:

„Väga austatud ja lugupeetud Eesti-maa nõukogu liikmed.

Tänasest päevast algab meie kodumaa elus ja ajaloo uus tähtis ajajärk. Uks, mis sada-aastate jooksul seitsme pitsari taga meie ees kinni seisis, on täna lahti läinud ja terve rahva esitus astus temast sisse, et maavalitsemist oma kätte võtta.

Muinasjutulised nõia sõnad — sesam, mine lahti — meie ees kinnipandud uste kohta leidis suur Vene revolutsioon. Revolutsioon on meile vabaduse toonud, tema on meile neid kodaniku õigusi andnud, mis meil puudusivad ja millede kättesaamise peale meie võisime ainult kaugemas tulevikus mõelda. Juba sellepärast ei või meie revolutsiooni teisiti kui lunastamise akti hinnata.

Olgugi, et revolutsiooni ümber on ka tumedad jõud oma hävitamise tööd peale hakanud ning püüavad tõsist revolutsioonilist ja demokraatlist põhjusemõtet oma mustade püüete alla matta — revolutsiooni valgust nemad ära ei kustuta. Päikese peal on ka täpid, ka päikese varjutusi tuleb ette, aga päikene paistab edasi: nii saavad ka revolutsioonilise demokraatia tõsised eesmärgid lõppude lõpuks maksuvusele pääseda ja inimesesooles õnnistust tooma.

Ärgem aga segagem need ideaalsed eesmärgid eksitustega, mis tumedate jõudude mõjul ja jaolt arusaamatuse põhjal sünnivad ja ärgem unustagem väiksemate pahanduste juures, mis revolutsiooni taga ja tast siginevad, seda määratu suurt heategu, mis meie ka revolutsioonist saanud oleme.

Teie asute töösse väga raskel ja tõsisel ajal. Väline vaenlane ja riikline sisemine korraldus ähvardab koguni riigi olemasolemist. — Teile on suured õigused antud, aga Teie peale on rasked kohused pandud. Teie saate seisukohta võtma ja teda põhjendama, kuidaviisi tuleks otsustaval korral Vene riigi korda nii luua, et üksikute rahvaste enesemääramise õigus kõige laiemal määral ära kasutatud võiks saada ja seal juures terve riigi ühisus ja tema juur selle all mitte ei kannataks. Teie töötate välja ja panete maksma oma kodumaa jaoks kõikides tema elu tarvidustes niisugused määrused, et kodumaa rahvastele kõik kultuura tarvitused kät-

tesaadavad oleksid. Teie saate õigust tarvitama riigivalitsusele kõrgemate ametikohtade peale ametnikkude kandidaatide nimetada. Sel põhjusel saatsin mina ja minu abi hra Jaakson, kes meie mitte rahva esituse vaid Eesti organisatsioonide soovitusel oma kohtade peale olime nimetatud, täna hommiku telegrammi teel palvekirja ära, et Ajutine Valitsus meid ametist lahti laseks. Aga Teie pea kohus on rahva õigusi kaitsta, selle rahva õigusi, kes Teid siia on saatnud. Üks puhas kelle ja kust poolt ning mis lipu all katseid saab tehtud rahva õiguste kallale kippuda ja neid õigusi kitsendada — Teie peate kõige suurema survega niisuguste katsete vastu välja astuma.

Teie olete rahva saadikud ja rahvas toetab Teid. Teie võite julged olla, et meie seltskonna tegelased, kui Teie neid kutsute, Teile oma nõuga ja tööjõuga appi tulevad. Meie seltskonna tegelased on iseäranis palju viimase nelja kuu jooksul rahva elu korraldamiseks ja uute rahvasutuste loomiseks ära teinud ja sellega õigustatud tänu ära teeninud.

Meie uus ajalugu algab tänasest päevast peale. Mina usun kindlasti, et meie järeitulistad, kes selle ajaloo esimesi lehekülgi loevad, ja need leheküljed saavad Teie tegevusest jutustama, — saavad ütleva: tõesti, Eestimaa saatis oma esimesse Maanõukogusse oma kõige paremad pojad.

Soovin jõudu tööle. Seaduse nimel avan esimese Eestimaa nõukogu esimest istumist.“

Selle järel astus juhataja kohale kõige vanem maanõunik herra Lasn, kes koosolekut tervitades üleskutsus laulma: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm.“

Nõunikud tõusevad püsti ja laulavad.

Peale selle teeb n. Masik ettepaneku Vene revolutsiooni tegelastele „hurra“ hüüda, mis ka sünnib.

Peeter Suure kindluse komandant Ljeskov tervitab nõukogu Vene keeles.

2. Otsus asjaajamise keele kohta.

Selle järele otsustab nõukogu 30. märtsi 1917. a. seaduse § 11 põhjal eesti keelt oma asjaajamise keeleks võtta. Ajutisteks sekretärideks kutsutakse nõunikud Birk ja Seljamaa. Tehtakse poole-tunniline vaheaeg.

3. Maanõukogu esimehe valimine.

Pärast vaheaega võetakse kubermangu Maanõukogu esimehe valimine ette. Otsustatakse ajutist esimeest valida kuni linnade poolt kubermangu nõukogu liikmed valitud on. Valimine sünnib kiiniselt. Sedelite lugejateks kutsutakse nn. Saral ja Ennemuist. Esimehe kandidaa-

diks seab n. Tõnisson üles n. K. Pätsi, kuna n. Vilms n. Vallneri ette paneb. Kinnisel hääletamisel saab Vallner 20 häält, Päts — 19, seega on Vallner valitud. Juhatama asub n. Vallner, kes järgmise kõne peab.

4. Maanõukogu esimehe avakõne.

„Revolutsioon on kandnud meid tänase päevani, kuid tänane päev ei ole mitte ükski pidupäev, vaid ka suur tööpäev.

Revolutsiooni esimene järk on meile vabaduse toonud, kuid juba on meil vabaduse mõistet mõnelt poolt piirama hakatud. Seejuures oleme jõudnud isesugusele seisukohale, kus kahtlema hakatakse, missuguses sihis meie, eestlased, revolutsiooni tööst osa peame võtma. Minu kindel arvamine on, et meie Vene demokraatlike jõududega peame edasi töötama. Seejuures võime meie julgelt Vene demokraatia poole ka pöörata ja sealt toetust leida. Tõsi, et sealtpoolt viimasel ajal mõningaid arusaamatusi on ette tulnud, kuid need on kõrvaldatavad ja meie peame ikkagi tunnistama, et ainult Vene demokraatia peale toetades meie Eesti rahva vabadust kõige paremini võime kindlustada.

Õeldakse, et revolutsioon on tekitanud korralagedust. See on tõsi, kuid just selleks olemegi meie siin nüüd koos, et hakata korda looma revolutsiooni võitute kindlustamiseks. Meie töö maanõukogus on väike osa sellest suurest tööst, mis Vene revolutsiooni tagajärgede kindlustamiseks ja korraldamiseks tarvilik. Seda tööd tegema peame neid jõudusid tarvita-des, mis revolutsioon meil esile toonud.“

5. Tervitustelegrammid.

A. Vallner teeb ettepaneku järgmistele asutustele tervitustelegrammid saata: Ajutisele Valitsusele, ülevenemaalisele tööliste ja soldatite saadikute keskorganisatsioonile ja ülevenemaalise talupoegade saadikute nõukogule. N. Tõnisson'i ettepanekul võetakse kinnine hääletamine ette. Ettepanek, kõikidele ülevalnimetatud kolmele asutusele telegramm saata, saab 19 häält poolt, kuna 20 häälega otsustatakse telegramm ainult Ajutisele Valitsusele saata.

N. Masik teatab, et sotsialistide rühm omalt poolt telegrammi nõukogudele iseisvalt saadab.

Redaktsiooni komisjoni telegrammi kokkuseadmiseks valitakse: nn. Päts, Tõnisson, Köstner ja Masik.

6. Otsus ajutise sekretariaadi edasitöötamise kohta.

N. Vilms'i ettepanekul otsustab koosolek, et ajutine sekretariaat seni kaua

ametisse jääb, kuni mandaatkomisjonid nõunikkuude volitused läbi on vaadanud.

7. Mandaatkomisjoni juhatuskirja läbi vaatamise komisjoni valimine.

N. Piip paneb ette mandaatkomisjoni juhatuskirja projekti; selle läbivaatamiseks valitakse 6-liikmeline komisjon: nn. Tõnisson, Piip, Jaska, Vilms, Raamot, Saral.

8. Tervitused.

Peale selle loeb n. Birk tervituse telegrammid ja kirjad ette.

Telegrammi teel soovivad õnne: Tartu Eesti liit; Tallinna posti ja telegraafi teenijad eestlased; Kelder; Tartu maleva büroo; Ein, Hindrey, Klaos, Matt, Rebane, Simm; Tartu sõjatööstuse komitee ametnikud; Tartu tarvitajate ühisus; Rakverest doktor Eugen Jannsen; Vane-nuise teater ja „Vabaduse“ toimetis.

Kirjateel tervitavad: Maim ja Eesti posti ja telegraafi ametnikkude rühm.

Suusõnalikult tervitavad nõukogu: Luts — Peterburi Eesti liidu poolt; Tõnisson — Eesti demokraatilise erakonna, „Postimehe“ ja Tartu ühiskondlise liidu poolt; Bleiman — Lääne frontide Eesti sõjaväeliste inseneeride organisatsiooni poolt; Ümarik — 1. Eesti polgu poolt. (Vaata lisad nr. 1—11.)

Telegrammi teksti väljatöötamiseks tehtakse poole tunniline vaheaeg.

9. Tervituste telegramm Vene ajutisele valitsusele.

Pärast vaheaega kannab n. Tõnisson komisjoni poolt vastuvõetud telegrammi teksti ette. N. Masik teeb ettepaneku telegrammi lõpuosast sõnad: „Venemaa föderatiivsest vabariigist“ välja jätta. Ettepaneku poolt on neli häält. Komisjoni poolt kokkuseatud telegrammi tekst võetakse vastu.

„Eesti Maanõukogu tervitab oma esimeseks üleüldiseks koosolekuks kokkuastudes Ajutist Valitsust, kui Venemaa revolutsioonilist riigivõimu kandjat, tunnustab Eesti ajutise valitsemise korra loomiseks 30. märtsil antud seaduse, kui Eestimaa elukorraldamise mõjuka teguri tähtsust, mille abil maa esimest korda võimaluse on saanud ennast tarviliku iseisvuse põhjal väljaarendada, teatab Ajutisele Valitsusele, et Maanõukogu teda toetades ja Venemaa demokraatiaga revolutsiooni võitude kindlustamisel käsikäes käies, kui ka riiklise esituse töö tähtsust demokraatlisel alusel praegusel silmapilgul tundes Eestimaa üleüldis valitsuslikes ja kohaliku omavalitsuse ajutises korralduses ainult esimest ülemineku-

astet tema lõpulikule autonoomsele korraldusele demokraatlistel alustel föderalistlikes Venemaa Vabariigis näeb.“

«Эстляндский губернский земский Советъ, собравшись на первое общее заседание, привѣтствуетъ Временное Правительство, какъ носителя революціонной государственной власти Россіи, отмѣчаетъ изданіе создавшаго временное устройство Эстоніи закона 30-го марта, какъ выдающагося фактора въ жизни Эстонскаго края впервые получившаго возможность устраиваться на началахъ необходимой самостоятельности, и доводитъ до свѣдѣнія Временнаго Правительства, что поддерживая его и идя рука объ руку съ Россійской демократіей въ дѣлѣ обезпеченія завоеваній революціи, а равно сознавая всю важность государственнаго строительства на демократическихъ началахъ, въ настоящій моментъ совѣтъ видитъ во временной организациі общедминистративнаго устройства и мѣстнаго самоуправленія Эстонскаго края лишь переходную ступень къ его окончательному автономному устройству на демократическихъ началахъ въ общемъ строеѣ Россійской федеративной республики.»

10. Järgmise koosoleku ja selle päevakorra määramine.

Järgmine koosolek otsustatakse 4-mal ehk 5-mal juulil ära pidada, selle järele, kuidas rahvuskogu oma tööga lõpule jõuab. Järgmise koosoleku päevakord seatakse järgmiselt kokku:

1. Mandaatkomisjoni juhatuskirja läbivaatamine.
2. Sektsioonidesse jagunemine mandaatide läbikatsumiseks.
3. Sisemine korraldus.
4. Maakonna nõukogude korraldamise küsimus.

Ar. Vallner (allkiri).

Jul. Seljamaa (allkiri).

A. Birk (allkiri).

LISAD.

LISA nr. 1.

Maanõukogu.

Tervitame Eestimaa seaduslikku rahvaesitust ja maanõukogu. Seiske kindlalt kui kalju isamaa ilu hoieldes, kõigi vapustuste vastu toetab teid selles pühas püüdmises

Tartu Eesti Liit.

LISA nr. 2.

Maanõukogule, Tallinn.

Tervitame esimest Eestimaa rahvaesitust ja maanõukogu, soovides raugemata rammu ja püsivust vääramata kindlalt ja julgelt sihile jõudmiseks. Edu ja jõudu viljarikkaks tööks!

Tallinna posti ja telegraphi teenijad eestlased.

LISA nr. 3.

Представителю первого собрания представителей Эстонии, Ревель.

Наконец то настал долгожданный день. Да здравствует Эстония!

Мартин Кельдер.

LISA nr. 4.

Maanõukogu.

Oma maa eest seista olgu jõudu, ühtmeelt ja kodumaalust meie esimesel esitusele.

Tartu maleva büroo.

Ein, Hindrey, Klaos, Matt, Rebane, Simm.

LISA nr. 5.

Maanõukogu.

Eesti oma elu korraldajatele jõudu ja edu. Tartu tarvitajate ühisus.

LISA nr. 6.

Maanõukogu.

Eesti esimesele maapäevale saadame hingepõhjast tuliseid tervitusi.

Tartu sõjatööstuse komitee ametnikud.

LISA nr. 7.

Собранию представителей эстонского народа.

Tuhat, tuhat tervitusi meie kalli rahva esitusele ja jõudu armsa isamaa tööle. Teie tööst tulgu meile tõsine vabadus.

Rakveres, doktor Eugen Janssen.

LISA nr. 8.

Maanõukogu.

Rind täis rõõmu saadab kõige paremaid soovisid Eesti rahva esitajatele.

Vanemuise teater.

LISA nr. 9.

Земский совет.

Esimest Eesti maapäeva tervitab südamest ja soovib omavalitsuse kindlustamiseks julgust, jõudu ja edu.

Vabaduse toimetus.

LISA nr. 10.

Tervitus Eestimaa Ajutise Maanõukogu avamiseks, Tallinn, 1. juulil 1917. a.

Maanõukogule, kui Eesti rahva geeniuse sünnitusele jõudu tema vastutusrikkas töös! Olgu see töö ülesandede kõrgusel, mis maa valitsemine nõuab.

Maim,

Peterburis, 30. juunil 1917.

LISA nr. 11.

Eesti kubermangu maanõukogule.

1. juuliks 1917. a.

Tähtsam tähtsatest ajaloolistest päevadest on Eestil käes. Omavalitsus, rahva enese paremate poegade õlale usaldatud, asub meie elu korraldama. Omavalitsus, ühtlane kogu Eesti jaoks, ja sellepärast lootustäratavam, kui ta enne orjapõlvegi olla võis.

„Mahatallatud, jõuetu sugu“, milleks meid ajalugu oli teinud, raputasime meie ometi vahel rusikat, omalegi inimese õigusi, minimaalseid õigusi nõudes, aga vägivald hirvitas meile vastuseks ja norus pääl kandsime meie kõige süütamaid soovisid kalmule...

Ja nüüd, üle öö, kui heledaks on Eesti vaatepiir lõonud! Suure ilmariigi saatust ümberloova revolutsiooni tõttu, millest meie Eesti sõjamehed esimestena osavõtsid, on meilgi aeg alanud,

„Kus kõik pիրրud kahel otsal

Lausa löövad lõkendama.“

Ole tervitatud sellel suurel silmapilgul, Sina esimene Eesti Kubermangu Maanõukogu!

Astu nooruse jõuga oma kohuste täitmisele, et Sa oma rahva ootusi ja lootusi täita võiks, ootusi ja lootusi, mida ta siamaani ainult vast salaja rinnas hellatas!

Kõlagu vapralt üle Eesti:

„Mu isamaa, mu õnn ja rõõm!“

Tartus, 29. juunil 1917. a.

Eesti posti ja telegraphi ametnikkude rühma nimel:

H. Rikkand, A. Stein, Jul. Otsa, A. Mikk, K. Böstrov, J. Põldemaa.